

Renesanční humanismus v českých zemích (asi od 70. let 15. stol. do 20. let 17. stol.)

- Všimněte si *datace* renesančního humanismu v českých zemích a určete *historické události*, které se s těmito daty pojí.

Přečtěte si následující text a své odpovědi si zkontrolujte.

Kulturní hnutí v českých zemích nabylo převážně rysů reformace, kterou radikálně zahájilo husitství. Ojedinelé humanistické projevy se objevily již za vlády Karla IV., ale neměly charakter programu. Humanistický program s vazbou na evropskou renesanční literaturu se hlásí ke slovu až za vlády Jiřího z Poděbrad. Proto v této souvislosti mluvíme o počátcích renesančního humanismu v českých zemích. Je ukončen ve 20. letech 17. století, kdy - po bitvě na Bílé hoře - dochází k zásadní změně ve společenské situaci.

Celé období se vyznačuje zápasem měst a šlechty o hospodářská a politická privilegia, a to jak za vlády rodu Jagellonců (od r. 1471), tak Habsburků (od r. 1526). Kromě toho literatura odráží názory různých náboženských skupin, které se týkají také celospolečenských otázek. S rozvojem knihtisku dochází k růstu vzdělanosti a k rozšiřování čtenářské i autorské základny. Kulturní život je stále více určován měšťanstvem. Jeho snažení směřuje k vytvoření naučné literatury v národním jazyce, která současně plní estetickou funkci (tzv. vzdělavatelná tvorba). Renesanční humanismus dělíme podle jeho charakteru na raný, zobecněný a popularizovaný s mezníky ve 20. a 70. letech 16. století.

(Literatura I, Výklad, Scientia 2003)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Giuseppe Arcimboldo: Portrét Rudolfa II. Habsburského (Rudolf jako Vertumnus, 1590)

(bůh Vertumnus – ochránce zahrad a ročních období; Švédové obraz ukradli na konci třicetileté války a jako válečnou kořist odvezli na dvůr královny Kristiny do Stockholmu. Dnes je vystaven na zámku Skokloster ve Švédsku.)

RANÝ HUMANISMUS

(asi od 70. let 15. stol. do 20. let 16. stol.)

Termínem humanismus se v obecném smyslu rozumí takové myšlení a jednání, pro které je člověk osobností s právem na všestranný rozvoj svých sil a schopností a které prosazuje rovnocenné a spravedlivé vztahy mezi lidmi. (...) V epoše renesance vyjadřoval humanismus nejčastěji představu o náplni a cíli vzdělání. (...) Svým zájmem o člověka se renesance podstatně odlišuje od středověkého zájmu o Boha, studia humana (humanitas) nahrazují dosavadní studia divina (theologica).

Milan Kopecký, Český humanismus

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- *Na základě textu vysvětlíte pojem **humanismus**.*

V období raného humanismu k nám humanistické a renesanční myšlenky teprve pronikají. Pražská univerzita novým směrům nepřeje, ani je ještě nedokáže zprostředkovat. Proto část tehdejší inteligence odchází za studiem přímo do Itálie.

Určujícím kulturním projevem je **vytvoření programu národního humanismu**. Jeho nositelé v této (rané) etapě byli svým sociálním postavením zpravidla měšťané a vyznáním utrakvisté, zatímco mezi představitele latinského humanismu patřili převážně šlechtici a katolické duchovenstvo. Latina a čeština vedle sebe existují jako dva literární jazyky, které se proměňují do humanistické podoby.

- *V raném období tedy vedle sebe existují **dvě větve humanistické literatury**. Charakterizujte je. (V jakých jazycích autoři obou větví vytvářejí své texty.)*

Nové humanistické myšlenky obsahoval také program **Charty všeobecné mírové organizace**, k jehož vypracování dal podnět **Jiří z Poděbrad**. Předběhl tím nejen mezník považovaný za počátek literárního humanismu (rok 1469, kdy vznikl Rabštejnův Dialogus), ale i svou dobu vůbec.

- *Seznamte se s úryvkem a odhalte stále **aktuální myšlenku** o řešení mezinárodních sporů.*

Z mírové charty Jiřího z Poděbrad

(latinský text, vznik kolem r. 1461)

Protože však péče o mír není myslitelná bez spravedlnosti a spravedlnost bez ní, protože ze spravedlnosti mír se rodí a je zachovávan, a protože my a poddaní naši nemůžeme bez spravedlnosti v míru setrvávat, proto spojujeme spravedlnost s věcí míru (...).

Usnášíme se dále, aby v případě, že nově vzniknou nějaké pře a různice mezi námi králi a knížaty a jinými účastníky naší smlouvy, byl jeden druhému povinen

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a vázán před soudem naším podle práva odpovídati a s ním spor vésti a zachovávatí přitom ustanovení, rozhodnutí a nařízení, jež naši mluvčí a zástupci anebo jejich většina v shromáždění samém, jak výše uvedeno, vydají a ustanoví.

Překlad Jaromír Kincl

Za první umělecký projev humanistického myšlení je pokládán **latinsky** psaný **Dialog** (*Dialogus*, 1469) Jana Mladšího z Rabštejna (1437 – 1473), vysokého katolického hodnostáře. Formou literárního dopisu vyjádřil zásadní humanistickou myšlenku – právo lidí na různé názory ve vztahu k moci světské a duchovní.

Přečtěte si následující výňatek:

Jan Mladší z Rabštejna

Dialogus (*Dialog*)

(latinský text, 1469)

Proslulému znalci obojího práva Janu Grassovi, svému váženému učiteli, posílá Jan z Rabštejna mnoho pozdravů.

Když jsem se vrátil z Říma do Čech, našel jsem četné přátele v neshodě; (...). Někteří Čechové setrvali jménem víry na straně církve, druzí při svém králi, zbaveném od papeže hodnosti, pamětlivi - podle vlastních slov - přísahy, vedli velmi krutou válku, (...).

A když se různí lidé dohadovali o mnohých otázkách, dostal jsem se náhodou mezi urozené a slavné muže, kteří mají podle domácích zvyklostí pověst lidí vzdělaných a moudrých, Zdeňka ze Šternberka, který byl církví ustanoven hlavním velitelem neboli hejtmanem stoupenců církve, Viléma z Rábí, těšícího se mezi přívrženci církve nemalé vážnosti, a Jana ze Švamberka, mistra křižovníků řádu sv. Jana Jeruzalémského, jehož záměrem bylo stát v rovnováze uprostřed mezi oběma stranami.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Když mne spatřili, *pravili*: Pročpak jsi, Jene, přišel z římských končin mezi nás?

Nato já: Přišel jsem proto, abych žil na půdě vlasti a věnoval se nerušené literární činnosti.

Švamberk praví: V tom se ovšem úplně klameš (...). Tvůj Cicero ti snadno vyvrátí tvůj názor svým tvrzením, že uprostřed boje zákony mlčí. (...) Smýšlíš /*Jene*/ zajisté dobře. I já, který jsem oddán víře, toužím nejvyšší měrou po míru. Máš-li však v lásce mír, jsi nutně rozdvojen mezi oběma stranami. Neboť válku přikazuje papežský vyslanec, a nevede-li se válka, uvaluje interdikt, stíhá klatbou, vyobcovává z církve, zbavuje hodností, a to vše, jak přísežně tvrdí, koná ne ze své moci, ale z moci toho, kdo má nejvyšší postavení, totiž římského papeže. (...)

Zdeněk: Myslím, že v ničem nejednám proti pravdě. Máte-li však vy nějakou dobrou radu pro obecný užitek, postarejte se dobře o záležitosti a my uposlechneme, jen když bude papež souhlasit.

Vilém: Tak jsi měl mluvit na počátku války. Římský papež, vím to, by byl přijal vše řádné a náležité, jen kdyby jej vaše zlovolná slova spolu s klamnou nadějí, že přesvědčíte ostatní, nebyla obrátila jiným směrem. (...)

Po těch slovech jsme si popřáli zdraví a každý odešel po svých záležitostech.

V takových tedy neshodách a rozkolu, nejvýznamnější muži, žijeme v tomto království. Tebe a tobě podobné považujeme za šťastné, že se vám dostává i klidu ke studiu i slávy a cti plynoucí z ušlechtilého vědění, k tomu pak velmi učené akademie.

Buď zdráv, můj Jene Grasse!

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rabštejnův Dialogus, původně psaný latinsky, je právem hodnocen jako první výrazný projev českého literárního humanismu, pro který je typický rozvoj tzv. **literárního dopisu**.

- Doložte **dopisovou (epistolární) formu** ukázky. Komu Rabštejn svůj text určuje? Myslíte, že ho pokládal za svého jediného adresáta, nebo že chtěl oslovit více čtenářů? Svou odpověď porovnejte s informacemi, kterými je literárněvědný termín charakterizován.

Literární (fiktivní) dopis - text určený formálně jednotlivému adresátovi, kterého pisatel alespoň v záhlaví oslovuje. Skutečným adresátem literárního dopisu je však vzhledem k závažnosti tématu a jeho uměleckému zpracování co nejširší okruh čtenářů. Epistolární forma tak slouží především k ozvláštění sdělovaných informací, proto se v literárním vývoji objevuje poměrně často.

- Zájemce o historii uveďte politickou situaci Čech 60. - 70. let 15. století. Ostatní z textu doloží, jaké stanovisko k politice Jiřího z Poděbrad zaujímají účastníci diskuse: kdo z nich stojí (stejně jako Rabštejn) na pozici neutrální, kdo asi straní papeži a kdo Jiřímu?

Velký společenský prostředí národní iniciátora se pokládá **Všeherd** (asi 1460-1520). měšťanské rodiny. Nejprve univerzitě, poté jako (od r. 1487), kde byl již po šlechtického stavu. V seznámil s latinským Hasištejnského. Jeho

dopad měl v našem **humanismus**. Za jeho **Viktorin Kornel ze** Pocházel z Chrudimi, z působil jako mistr na úředník zemského soudu roce povýšen do královské kanceláři se kroužkem Bohuslava vlastní literární snažení

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

však brzy získalo jiný směr orientací na češtinu. Všehrdova právnická praxe našla svůj odraz v jeho spise, dnes označovaném zkráceným názvem **Knihy devatery** (*O práviech, súdiech i o dskách země české knihy devatery*, rkp. z let 1494-1499). Prosazoval v něm posílení politických práv měst. Uzákonění tzv. vladislavského zemského zřízení (r. 1500) naopak podpořilo zájmy šlechty a pro Kornela ze Všehrd znamenalo odchod z veřejného života.

Z autorových překladů jsou nejzávažnější **Knihy o napravení padlého od Jana Zlatoústého** (rkp. 1495, tisk 1501) s předmluvou, obsahující program národního humanismu.

Viktorin Kornel ze Všehrd

(asi 1460-1520)

Předmluva k překladu Knih o napravení padlého od Jana Zlatoústého

(tisk z r. 1501)

(1) Viktorin ze Všehrd, na místě najvyššieho písaře Královstvie českého, ctnému a nábožnému knězi Jírovi, faráři kostela Matky božie na Lúži, pozdravenie.

Uložil jsi mi, kněze Jíro, aťbych knihy Zlatoústého, velikého učitele viery křesťanské, „O napravení padlého“ v náš jazyk český přeložil. **Já, kterýž jsem přivykl ne sobě, ale jiným živ býti**, tvému uložení, ačkoli dosti tvrdému a nesnadnému, všeho jiného však odloživ, k tomu jsem mysl svou obrátil a o to jsem se pokusil, (...), aby **netoliko Řekové a Latiníci, ale také i Čechové a Slováci řecké učitele k vzdělání viery křesťanské a upevnění mohli čísti, čtúc rozuměti, rozumějíc po tom naučení choditi, až by k nesmrtedlnosti, kteráž jest viery odplata, došli.**

Dále se pojednává o obsahu spisu Jana Zlatoústého i o jeho užitečnosti pro náboženskou víru.

(2) Ale nyní o viere širšieho mluvenie zanechám, k Zlatoústému se navrátím, kterýž ode mne nyní jest vyložen. Kteréhož jsem i z té také příčiny rád vyložil,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

aby se jazyk náš český i tudy šířil, šlechtil a rozmáhal. Neb není tak úzký, ani tak nehladký, jakož se některým zdá. Hojnost' a bohatství jeho z toho mož poznáno býti, že což koli řecky, což koli latině (o němčině nic nyní nepravím) mož povědiono býti, to též i česky. A není těch knih žádných řeckých ani latinských (leč bych se já, milostí jazyka svého pojat jsa, mýlil), aby v český obráceny (*přeloženy*) býti nemohly.

V následující pasáži je charakterizována němčina a vztah Němců k vlastnímu jazyku i jejich snaha přeložit si významné latinské knihy, které potom příznivě ovlivňují morálku národa.

(3) To jsem já v těchto i v jiných knihách, kteréž jsem nejedny již vyložil, zachovával, za práci svou ne cti, ne jména rozšíření, ne peněz, ne chválení zde od lidí čekaje, ale užitku obecného toliko nyní a vděčnosti od dobrých, a potom od Boha jakéž takéž odplaty. (...).

(4) Necht' jiní knihy nové latině píšíc skládají a římský jazyk, vody do moře přilévajíc, šíří (ač i těch velmi málo u nás jest), já knihy a sepsání starých a právě dobrých lidí v česku řeč překládaje, chudého chci raději obohatiti, nežli se k bohatému špatnými dárky a jemu nevděčnými lísaje, pohrdán a potupen býti. To jsou i staří Římané činili: řecké mu jazyku se v Athénách vyučiec, svůj jsou, nic řecky než všecko latině píšíc, velebili, šířili, vzdělávali. A jest bez pochyby, na jich samých seznání, jazyk řecký lahodnější, ozdobnější i na slova bohatší nežli latinský! Učinil to také nedávno i Dantes Vlach, kterýž velikým filozofem času svého jsa, a výborně jazyk latinský znaje a dokonale jej uměje, však proto moudrost svou v knihy, k věčné potomním paměti, svým vlastním přirozeným vlaským jazykem raději nežli latinským sepsal jest. (...).

(5) Neb umění všecka od počátku byla jsou mezi lidmi prvními v jich vlastním a přirozeném jazyku: (...) Homerus Řek své knihy oboje řečí řeckou přirozenou sepsal; Sokrates, Plato, Aristoteles tím jazykem, v kterémž se zrodili, filozofovali; a jiní, jichžto nečíslné množství jest, Řekové, jako Demosthenes, Izokrates, i jiní výmluvní též. Staří Římané nebo Latiníci, dokudž z jednoho jazyka dvou nebylo, též jsou filozofii (*filozofii*) svou svým jazykem učili; tak Kato, tak Cicero, tak (...), Virgilius, Ovidius, Tibullus, Katullus, Propertius, Lukanus,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Juvenalis, Marcialis, (...) a jiných všecko množství. A abych, daleké a staré věci vyčítaje, toho, což před rukama jest, neminul: náš učitel, tento Zlatoustý znamenitý, jazykem svým řeckým psal, mluvil, učil i kázal; (...).

(6) A sami my ze všech národův budem, kteříž svůj jazyk přirozený, (...) nám od Boha daný, potupíc, latinský nebo německý, obojím nevďěk, sobě k posměchu, vzdělávati budem! Já pak jiných nechaje, o sobě nyní mluvit budu, z jiných se ne všetečně vytrhna: ačkoli také bych mohl latině snad, tak jako jiní mně rovní psáti, ale věda, že jsem Čech, chci se latině učiti, ale česky i psáti i mluvit; aniž mi se zdá tak svú řeč přirozenú v nenávisti mieti (ačkoli někteří se za ni stydie) a tak jie nemilovati, abych všeho, což bych koli psáti chtěl, českým jazykem raděje nežli latinským nepsal. (...). Ale již se k Zlatoustému obraťmy, a dobře-li česky mluvit bude, pozorujmy.

Léta vykúpenie našeho MCCCCXCV, XII die Marcii. Ex Aula Reginae.

Ukázky si přečtete za domácí úkol. Vyjděte z následujících pokynů a udělejte si podle nich poznámky.

- Nejprve se zorientujte v *dataci rukopisu*, která je uvedena v závěru ukázky. Uvědomte si, že **první česká kniha byla vytištěna v 70. letech 15. století**. Důležitý je také údaj o tom, zda šlo o *text rukopisný* nebo *tištěný*. Proč? (Domyslete rozdíl v dosahu rukopisné a tištěné verze díla.) Jak tomu bylo u tohoto spisu V. Kornela? (Byl také vytištěn?)
- Víte, co je *inkunábule*?

V 70. letech 15. století již v našem prostředí existuje několik **prvotisků** (tj. knih vytištěných do roku 1500, tzv. inkunábulí, z lat. *in cunabulis* = v plenkách). Uvedeme např. tisk **Trojánské kroniky** (asi 1479).

- Je Kornelův text *inkunábulí*?
- Určete *formu*, kterou autor pro svůj traktát zvolil. (Je pro humanismus typická? Kde jsme se s ní už setkali?)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Všimněte si prvního tučně vytištěného souvětí v ukázce označené jedničkou. Uvedte, jaká **myšlenka** patřila k typickým humanistickým projevům.
- Další věty vytištěné tučným písmem zdůrazňují úvodní motivy Všehrdovy obrany. Ta je součástí jeho tzv. **programu národního humanismu**. Jaký základní motiv je zde vysloven - proč autor překládá spis Zlatouštího do češtiny? (Jan Zlatoušský je pokládán za jednoho z patres. Pokud jste vysvětlení tohoto už probraného termínu zapomněli, vraťte se k němu v textu za ukázkou z Života Konstantinova.) Která myšlenka v tomto zvýrazněném textu je aktuální z hlediska dnešního přístupu k učení?
- V ukázce (2) autor dále rozvíjí program národního humanismu. Jaké další motivy jsou zde obsaženy?
- Ve třetí ukázce je variována jedna **idea**, na niž jsme už narazili. Která to je?
- Uvedte další dva základní motivy **obranného programu** vyslovené v ukázce (4). Setkáváme se v ní také se jménem jednoho z představitelů světového písemnictví. O koho jde a v jakém kontextu o něm Kornel píše?
- Pátá ukázka obsahuje jména určitých **antických autorit**, ke kterým se český humanismus (a humanismus vůbec) hlásil. Vyjmenujte je a zapište si jejich náležitou novočeskou podobu podle Pravidel českého pravopisu (akad. vydání 1993).
- V ukázce (6) se objevují nové variace programu národního humanismu. Uvedte je. Co zde autor sděluje o svém **vztahu k jazyku**? (Uvědomte si

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

přítom, že jako přední právník královské kanceláře musel výborně ovládat latinu.) *Najdete, kde se v závěru textu projevuje autorův **vztah k humoru**? V čem spočívá?*

- *Písemně shrňte program národního humanismu. Zamyslete se nad vztahem k mateřskému jazyku. (Jak se projevuje neúcta k němu v dnešní době?)*

Typická **renesanční zábavná literatura** do našeho prostředí proniká poměrně obtížně. Přesto máme dochován **český překlad jedenácti novel z Boccacciova Dekameronu** (prostřednictvím německého jazyka, zaznamenaný v rukopisném sborníku z poč. 16. stol.). Tematicky se vztahuje především k nevěře. Autorem byl **Hynek z Poděbrad** (1452-1492), který ke svému překladu připojil jeden pokus o vlastní vyprávění pojaté ve stejném duchu. (Manžel je v něm charakterizován jako ten, kdo si lásku své paní nezaslouží.) Erotické téma obsahuje i autorova původní báseň **Májový sen** (dochovaná v rukopisném sborníku z poč. 16. stol.), ve své době snad vytištěná.

Renesanční pojetí života nacházíme dále v tzv. **Frantových právech** (tisk 1518, Norimberk), satire psané z pozice blízké lidovému pohledu na svět. Jsou v ní parodovány tradiční hodnoty a konvenční morálka.

Frantovy práva

(tisk z roku 1518)

(1) Item (*tedy*) žádný aby nechodil spát deset hodin ranějie (*dříve než*), pak když jdete spát, nestelte sobě, leč k velcenoci (*Jenom na Velikonoce*), ale lehněte tak v sukni, v kabátě i v nohavicech, a někdy lehněte napříech lože, druhdy kde hlavu, tu nohami, a tak vždycky proti obyčeji, a to proto, abyste zítra práce neměli, oblačeje se (*když se budete oblékat*).

(2) Item žádný z našeho cechu nedávejte mnoho pro buoh, nebo jsme my

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

chudí prvé a naše by mělo být království nebeské. Jakož se jest přihodilo v Puklicích. Byl jeden kovář, kterému říkali Paška. Ten jakživ nedal nic pro buoh, krom jednomu chudému pacholku dal z lásky zástěru kovářkú, a tak kdy umřel, vzal (vzat) perlík a šel k nebi. Vida nebe zavřené, zatloukl jest perlíkem na vrata nebeská. Uslyše to vrátnej, příběh k vratóm a zavolá: „Kto tu tluče?“ Ten odpoví: „Já jsem, kovář Paška.“ I řekl k němu vrátný: „Co chceš a proč tlučeš,“ a přihodil se k tomu svatý Matúš, vece k němu: „Co chceš sem, a ty nic dobrého na onom světě neučinil.“ Tak se Paska rozhněvav tloukl opět horlivěji, až se po nebi rozléhalo. Slyše to pán buoh, řekl: „Kto tak nezbedně tluče na nebe, kde jest svatý Petr, že mu neodevře?“ A svatý Petr polapiv sudlici i přiběhl k vratóm řka: „Kto tu tak nezbedně tluče?“ Ten odpověděl: „Já jsem, Paška.“ Sv. Petr: „I co tlučeš, však nebudeš puštěn.“ I řekl Paska: „Mnoho se píše o vašem milosrdenství a káže, ted' slyše tlúci nechcete odevříti. A byste mne pak nechtěli pustiti, ale proto byste měli otevřúc nějaké rozmluvenie se mnu jmíti, abychom viděli a znali, že j' u vás láska.“ Tehdy sv. Petr slyše tu řeč, pootevře drobet brány nebeské. A Paška pohleděl do nebe i uzřel svú zástěru, kterou dal pro buoh, ano leží v nebi, i vidě, věcí (větší) se žádostí zapálil, aby byl v nebi, i vece k sv. Petrovi (neb je s sebu přinesl lahvičku vína): „Na, napi se, svatý Petře,“ a svatý Petr mlčel. Tehdy Paska vece: „Ty se snad bojíš, abych tě neotrávil, nechť já se předse ale napiem,“ a tak napie se, a zachovav něco v ustech, i poskytne sv. Petru, a když sv. Petr pil, tehdy mu Paška zaprskne v oči a vskoči do nebe i vsede na tu zástěru, kterou je na tomto světě pro buoh dal, a sv. Petr, protřev sobě voči, i nuž se na Pašku, počne se s ním hanebně trhati, nutě jeho, aby zase šel ven z nebe. I řekl jest k němu Paška: „Pomni, sv. Petře, že jsem já ještě nikdá nezapřel boha, jakos ty ho třikrát zapřel. A také slýchal jsem jakživ, že na svém mouž seděti, by bylo prostřed moře.“ Tehdy sv. Petr vida, že ho dotýká, i zastyděl se a vece: „Milý bratr, mlč, bohdat' já víc žádnému hříšníku nebudu protivěn ani tobě.“

- *Frantovy práva jsou humanistickou satirou s parodickými prvky, ve které se pracuje s ironií. Doložte příkladem z ukázky označené (1).*
- *V úvodu druhé ukázky autor vyslovuje humanistické proticírkevní stanovisko. Jakou větou je vyjádřeno?*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Dále v textu rozeznáváme **rysy lidové pohádky**. V čem se projevují? (Paška v závěru textu zvítězí i nad čerty a vyvede hříšné duše z pekla.)
- Jaký **typ** představuje kovář Paška? Vzpomeňte si na jiné podobné postavy se „selským rozumem“. Kdo k nim např. patří?
- V ukázce je současně obsaženo **lidové pojetí nebe**. V čem spočívá? (Jak je líčen sv. Petr?)

Domácí úkol: připravte si stručné opakování satirických děl, která jsme již probrali.

Zopakujme si...

Vysvětlete tyto pojmy: národní humanismus, fiktivní dopis, inkunábule.

Jak se dělí česká literatura v období raného humanismu?

Přiřaďte pojmy, které k sobě patří:

Viktorin Kornel ze Všehrd

Jan Mladší z Rabštejna

Hynek z Poděbrad

program národního humanismu

stanovy pijáckého a rošťáckého cechu

myšlenka řešit mezinárodní spory u soudu

fiktivní dopis

inkunábule

český překlad Boccacciova Dekameronu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Z mírové charty Jiřího z Poděbrad

Dialogus

Předmluva k překladu Knih o napravení padlého od Jana Zlatoústého

Frantovy práva

Trojánská kronika